

УДК 351:4

DOI <https://doi.org/10.32782/1813-3401.2024.1.33>

С. О. Лисенко

доктор юридичних наук, професор,
директор Інституту безпеки,
ПрАТ «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»
ORCID ID: 0000-0002-7050-5536

РОЗРАХУНОК СТРАТЕГІЧНИХ ПРИНЦИПІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ БЕЗПЕКОЮ УКРАЇНИ

Стаття присвячена дослідженню стратегічних принципів державного управління національною безпекою України в умовах воєнного конфлікту. Питання визначення стратегічних принципів державного управління національною безпекою стоїть на окремому місці в переліку головних проблем політики держави. Зазвичай важко зрозуміти та визначити чіткі орієнтири роботи в цьому напрямку, особливо ж – під час воєнного вторгнення і ведення бойових дій на значній частині території країни, коли ситуація може змінюватися дуже динамічно.

Акцентовано увагу на визначенні та розрахунку стратегічних принципів державного управління національною безпекою України в умовах воєнного конфлікту. Особливо важливою є розробка чітких напрямків та методик, що дозволяють оперативну та ефективно реагувати на швидко змінювані обставини. В умовах воєнного вторгнення та ведення бойових дій на значній частині території країни важливо мати гнучку та адаптивну стратегію управління.

Окрему увагу присвячено розробці методики розрахунку потужності впливу сторін, під час військового конфлікту. Автором застосовано відповідні фізичні закономірності-аналогії, характерні й для безпекової сфери. Доведено особливу важливість фактору часу, як такого, який справляє винятковий вплив на загальну потужність воєнної сили. З огляду на висновки дослідження, вагомим є скорочення часу прийняття рішень для власних сил, і збільшення часу реакції для різних етапів дій супротивника, як визначальний фактор перемоги.

Подальшої уваги заслуговує оригінальний підхід до визначення та розрахунку стратегічних принципів державного управління національною безпекою країни, яка веде воєнні дії та бореться з домінуючими силами агресора. Методика заснована на аналогії законів фізики, а саме розрахунку енергії потужності впливу на воєнні можливості сторони конфлікту.

Ключові слова: державне управління, національна безпека, сторони конфлікту, воєнний конфлікт, стратегія, стратегічні принципи, принципи державного управління, кінетична енергія, енергія потужностей, бойові дії.

Обґрунтування актуальності обраної теми.

Визначення стратегічних принципів державного управління національною безпекою займає окреме місце серед головних проблем державної політики. Особливо складно зрозуміти та встановити чіткі напрями роботи в цій сфері під час воєнного вторгнення та ведення бойових дій на значній частині території країни, коли ситуація може змінюватися не по днях, а по годинах. У таких умовах, держава повинна мати не лише стратегію реагування на поточні загрози, але й здатність прогнозувати можливі сценарії розвитку подій та бути готовою до раптових змін.

Актуальність дослідження стратегічних принципів державного управління національ-

ною безпекою України не викликає сумнівів, з огляду на сучасні виклики та загрози, з якими стикається країна. Збройний конфлікт на Сході України, анексія Криму, постійні гібридні загрози з боку Російської Федерації, економічна нестабільність та інші внутрішні та зовнішні фактори, значно ускладнюють забезпечення національної безпеки. В таких умовах, питання розробки ефективних стратегічних принципів управління національною безпекою є надзвичайно важливим та актуальним.

Аналіз останніх публікацій і публікацій.

Питання інформаційної безпеки, її правового регулювання та публічного управління в цій галузі, вже стало об'єктом наукового обгово-

рення в межах досліджень таких науковців, як І. Арістова, І. Березовська, В. Василюк, В. Гурковський, О. Дзьобань, О. Додонов, Р. Калюжний, В. Конах, Б. Кормич, Г. Крилов, О. Литвиненко, Г. Новицький, В. Цимбалюк, О. Юдін, О. Ярема та інших. Водночас, висока динаміка розвитку загроз та ведення проти України комплексної гібридної війни, обумовлюють потребу нових досліджень принципів державного управління інформаційною безпекою.

Метою статті є дослідження та визначення стратегічних принципів державного управління національною безпекою України в умовах воєнного конфлікту.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи термінологічну систему державного управління, Ю. Сурмін звертає увагу на зміст терміну «державне управління», який він інтерпретує як «управління державою» та «управління з боку держави» [1]. Перший термін охоплює всі управлінські процеси та явища в державі, а другий – управління всіма об'єктами та процесами в суспільстві, де держава виступає як суб'єкт діяльності, а суспільство є її об'єктом. Однак, коли суспільство є об'єктом управління, цей процес має опосередкований характер, оскільки громадянське суспільство є відносно незалежним від держави суб'єктом.

Необхідно підкреслити, що суть і зміст зовнішньої політики у сфері національної безпеки, змінюються відповідно до внутрішнього стану країни та міжнародної ситуації. Визначаючи стратегічні цілі цієї політики, важливо врахувати потребу у забезпеченні національної безпеки, зміцненні загальної могутності країни, а також підвищенні її ролі та престижу на міжнародній арені. Головною метою зовнішньої політики в контексті національної безпеки є забезпечення безпеки, суверенітету, цілісності та недоторканності держави [1]. Стратегічні принципи державного управління національною безпекою включають комплексний підхід до аналізу загроз і викликів, систематичне планування і прогнозування, а також ефективну координацію між різними державними структурами та міжнародними партнерами.

Для розробки принципів стратегічного управління національною безпекою необхідно вивчити закономірності цієї сфери, які являють собою стійкі повторювані взаємозв'язки. У роботі Ю. В. Ковбасюка показано, що структура і методи роботи системи державного управління залежать, як від характеру, рівня розвитку

та закономірностей суспільства, особливо тих його компонентів, які є об'єктами управління, а також суспільних цілей, що визначені та досягаються у певний відрізок часу. Наявних засобів і ресурсів, які залучаються до управління та внутрішні закономірності функціонування і розвитку управління, як специфічного системного суспільного явища є також важливими елементами стратегічного управління [2].

Воєнні конфлікти можуть протікати без радикальної перебудови всіх процесів життя, що характерно для повномасштабних воєн. Крім того, війнам зазвичай передують довготривалі підготовчі заходи та комплекс мобілізаційних дій по всій країні, чого немає під час воєнних конфліктів. Тобто, збройні конфлікти можуть відбуватися на будь-якому рівні, їх головною ознакою є застосування зброї [3].

Потужність або енергія кожного із суперників воєнного конфлікту, за законами аналогії може вимірюватися за допомогою фізичної формули кінетичної енергії.

«Кінетикос», з грецької означає «належність до руху». Енергією володіють всі тіла, що знаходяться в русі. Наприклад, автомобіль, що рухається може обігнути перешкоду, молоток який знаходиться в русі може забити цвях, випущений снаряд може поранити людину. Тіло з більшою масою має більшу кінетичну енергію. Однак, швидкість тіла кінетичну енергію змінює більш стрімко. Наприклад, маленька куля зі зброї, яка летить з високою швидкістю, може глибоко проникнути в тіло; птах у польоті може збити великий літак, оскільки під час зіткнення має велику швидкість і, відповідно, значну кінетичну енергію, яка здатна пошкодити лопаті турбіни двигуна [4; 5]. На основі цього можна зробити висновок, що сторона конфлікту, яка бере в ньому участь, вже перебуває в русі. Таким чином, кожна зі сторін конфлікту, перебуваючи в русі воєнних дій, має певну енергію і силу для досягнення перемоги.

Дану формулу, за законами аналогії можна розкласти на прості складові, що характеризують потужність воєнної сили окремої сторони конфлікту:

$$E = m \cdot C^2 / 2 = P \cdot V \cdot C^2 / 2 = P \cdot V \cdot (\bar{T})^2 / 2 = \\ = (P_1 + P_2 + \dots + P_n) \cdot V \cdot ((L_1 + L_2 + \dots + L_n) / (T_1 + T_2 + \dots + T_n))^2 / 2 \Rightarrow$$

де: m – маса потужностей сторони конфлікту, яка складається з густини помноженої на розмір простору, зайнятого стороною конфлікту з цими

потужностями; P_n – щільність, густина ресурсів сторони воєнного конфлікту, є змінною складовою формули та складається з кількох складових – кількість військової техніки на ділянці території, кількість особового складу, кількість інженерних споруд і так далі; V – розмір простору, зайнятого стороною конфлікту, площа території зіткнення, є постійною складовою; T_n – час проходження етапу операції, є змінною складовою формули та складається з кількох складових – час прийняття рішень по окремій ситуації чи операції, час здійснення окремих тактичних дій, час підготовки і так далі; L – відстань, розміри для проходження кожного етапу операції...

$$\Rightarrow (P_1+P_2+\dots+P_n)*V*(L_1+L_2+\dots+L_n)^2/2*(T_1+T_2+\dots+T_n)^2;$$

Під час воєнного зіткнення двох суперників, відбувається змагання потужностей кожної зі сторін. Тобто, можна говорити про змагання чи порівняння енергії впливу кожного з суперників, які порівнюються одна з іншою. Енергія потужності окремого з суперників, вимірюється за допомогою фізичної формули кінетичної енергії, оскільки в той час, коли військова операція почалась, не можна говорити про потенційну енергію. Потенційна енергія завжди незмінна, а кінетична енергія може змінюватись протягом усього часу її застосування. Тобто, протягом усього часу військової операції, у залежності від зміни складових формули кінетичної енергії, які задані і можуть змінюватись з часом, чи під впливом різних обставин, енергія може збільшувати чи зменшувати своє значення потужності впливу.

У вигляді фізичних формул, згідно законів аналогії, енергії та потужності воєнних можливостей, сторін конфлікту мають наступний вигляд:

$E_1=P_1*V_1*L_1^2/2*T_1^2$ – енергія, потужність першої сторони конфлікту;

$E_2=P_2*V_2*L_2^2/2*T_2^2$ – енергія, потужність другої сторони конфлікту.

Слід зазначити, що змінні складові кожної із сторін конфлікту, такі як густина (P) та час (T) залишаються особливими для кожної із сторін конфлікту та можуть змінюватись протягом всього воєнного конфлікту. Дані зміни можуть відбуватись в залежності від дії протилежної сторони та від умов здійснення певного етапу операції. Тому визначення густини (P) та часу (T) має сумарний характер, вони складаються з кількох значень ($P_1+P_2+\dots+P_n$) та ($T_1+T_2+\dots+T_n$) відповідно. Отримуючи вплив

від противника та змінюючись, ці показники вноситимуть зміни в значення загальних показників густини (P) та часу (T) в значенні енергії потужності сторони конфлікту, змінюючи саму енергію та потужність [6].

Таким чином, порівнюючи значення енергій потужностей сторін конфлікту E_1 та E_2 в певний відрізок часу, можна визначати переможця конфлікту. Переможцем буде визначатися та сторона, яка має більше значення енергії потужності.

Але порівняння двох енергій – потужностей сторін конфлікту можна спростити, завдяки наявності однакових та постійних складових у формулах і, відповідно, значення. Мова йде про розміри просторів зіткнення двох сторін конфлікту, які залишаються обмеженими в масштабах конкретного театру воєнних дій. Також вони зберігаються однаковими і для обох сторін конфлікту. Лінія фронту зіткнення одна, спільна і загальна, а простір для оперативних і тактичних рухів – теж однаковий в межах однакових квадратів територій. Тому можна вважати, що $L_1=L_2=L$, а $V_1=V_2=V$. В протилежному випадку в формулах порівняння виникають додаткові змінні, які важко вирахувати і тому, важко аналізувати за допомогою даних математичних підходів.

Після цього формула порівняння може виглядати наступним чином:

$$E_1 \Leftrightarrow E_2 \Rightarrow$$

$$E_1=P_1*V*L^2/2*T_1^2 \Leftrightarrow E_2=P_2*V*L^2/2*T_2^2 \Rightarrow$$

$$(P_{11}+P_{12}+\dots+P_{1n})*V*L^2/2*(T_{11}+T_{12}+\dots+T_{1n})^2 \Leftrightarrow$$

$$(P_{21}+P_{22}+\dots+P_{2n})*V*L^2/2*(T_{21}+T_{22}+\dots+T_{2n})^2$$

де – P_1 – густина воєнних сил для першої сторони конфлікту, яка складається із суми складових ($P_{11}+P_{12}+\dots+P_{1n}$); P_2 – густина воєнних сил для другої сторони конфлікту, яка складається із суми складових ($P_{21}+P_{22}+\dots+P_{2n}$); T_1 – час здійснення кроків воєнного конфлікту для першої сторони конфлікту, який складається із суми часових складових окремих оперативних і тактичних дій ($T_{11}+T_{12}+\dots+T_{1n}$) [7]; T_2 – час здійснення кроків воєнного конфлікту для другої сторони конфлікту, який складається із суми часових складових окремих оперативних і тактичних дій ($T_{21}+T_{22}+\dots+T_{2n}$).

Розглядаючи дане порівняння далі, помітно, що просторовими складовими (лінійним розміром та простором) можна знехтувати, тому що вони однакові для сторін конфлікту і не впливають на визначення порівняння, та не впливають

на збільшення чи зменшення значень енергій потужностей. Таким чином, вирішальна формула порівняння для визначення переможця воєнних змагань може виглядати наступним чином:

$$(P_{11}+P_{12}+\dots+P_{1n})/2*(T_{11}+T_{12}+\dots+T_{1n})^2 \Leftrightarrow (P_{21}+P_{22}+\dots+P_{2n})/2*(T_{21}+T_{22}+\dots+T_{2n})^2$$

Із даної формули видно, що перемога кожної зі сторін воєнного конфлікту напряму залежить від густини (P) воєнних потужностей, та обернено пропорційна, тобто має зворотну залежність від часу (T) виконання та вчинення певних стратегічних, тактичних та оперативних дій під час воєнного конфлікту. При цьому, зрозуміло і видно, що час (T) відіграє більшу роль у визначенні енергії потужності і, відповідно в перемозі в конфлікті, тому що в формулі показник часу рахується в квадраті свого значення [8].

Іншими словами, можна стверджувати, що збільшуючи час на виконання певних воєнних дій для супротивника, сторона може зменшити значення енергії потужності його військових можливостей, тобто – досягти перемоги у війні. Крім того, слід зазначити, що за законами математики відомо, якщо знаменник рівняння прямує до безкінечності, то саме рівняння прямує до нуля. Таким чином, збільшуючи складові часу агресора до максимуму, можна звести до нуля його енергію та потужності взагалі тим самим отримати перемогу.

Продовжуючи розглядати питання розрахунку стратегії державного управління в галузі національної безпеки, варто звернути увагу на отримані у рамках даного дослідження висновки. Залежність держави від густини потужностей та від часу вчинення окремих дій має стати вирішальними критеріями для створення стратегічного плану національної безпеки України і, відповідно, лягти в основу стратегічних принципів державного управління національною безпекою.

Стратегія державного управління в галузі національної безпеки базується на аналізі ступеня захищеності людей від різноманітних загроз і ризиків. Це передбачає не лише створення розрахунків потужностей сторін конфліктів, але й оцінку потенційних загроз, визначення вразливих місць, а також – розробку і впровадження заходів для мінімізації ризиків. Важливим аспектом є моніторинг і прогнозування можливих сценаріїв розвитку ситуацій, що дозволяє забезпечити ефективну оборону та безпеку держави. Таким чином, комплексний підхід

до аналізу і управління загрозами забезпечує адаптивність і динамічність стратегічних дій у відповідь на сучасні виклики [9; 10].

Отримані, в ході розгляду розрахунків стратегії державного управління в галузі національної безпеки висновки, свідчать про те, що залежність держави від густини потужностей та часу вчинення окремих дій має стати вирішальними критеріями для створення стратегічного плану національної безпеки України. Вони мають лягти в основу стратегічних принципів державного управління національною безпекою, забезпечуючи адаптивність та динамічність у протистоянні сучасним загрозам.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У процесі дослідження, за рахунок застосування аналогії фізичної формули кінетичної енергії, запропоновано раціональні підходи для розрахунку стратегічних принципів державного управління національною безпекою України. Під час воєнного зіткнення двох суперників відбувається змагання потужностей, які можна розглядати як енергію впливу кожної зі сторін. Ця енергія впливу оцінюється за допомогою фізичної формули кінетичної енергії, оскільки в момент початку військової операції не можна говорити про потенційну енергію, яка завжди залишається незмінною.

Кінетична енергія може змінюватися протягом всього часу її застосування, у залежності від змін складових цієї формули. Це означає, що під час військової операції енергія потужності або сили кожної зі сторін може змінюватися, що вподальшому впливає на результативність бойових дій. Тому, тривалість часу виконання певних військових дій або тактичних рухів виявляється ключовим фактором у зменшенні енергії, сили та потужності супротивника, що дозволяє досягти перемоги. Цей висновок доведено автором математичним шляхом.

Таким чином, стратегічне управління національною безпекою повинно включати постійний моніторинг, аналіз та адаптацію до змінних умов та складових сили та потужності впливу. Лише за умови реалізації цих принципів, можна забезпечити ефективний захист національних інтересів України та підтримувати стабільність і злагод у суспільстві.

Список використаної літератури:

1. Чекаленко Л.Д. Зовнішня політика України : підручник Л.Д. Чекаленко. К. : ДАУ, 2015. 749 с.
2. Енциклопедія державного управління: у 8 т. Нац. акад. держ. упр. при Президентіві Украї-

- ни ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. К. : НАДУ, 2011. Т. 2 : *Методологія державного управління*. наук.ред. колегія : Ю. П. Сурмін (співголова), П. І. Надолішній (співголова) та ін. 2011. 692 с.
3. Денисов С. Ф., Кардаш К. С. Воєнний конфлікт: зміст та співвідношення з близькими поняттями. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Юридичні науки»*. 2012. № 1. С. 107–113.
 4. Кінетична енергія: типи, визначення, формула та приклади. *Renovables Verdes*. URL: <https://www.renovablesverdes.com/uk/Кінетична-енергія/>.
 5. Янг Г., Фрідман Р., Сендін Т., Форд Л. Фізика для університетів з розділами сучасної фізики. Львів : *Наутікус*, 2009. 168 с.
 6. History. Твоя бібліотека. *History Твоя електронна бібліотека*. URL: <https://uahistory.co/pidruchniki/fyka-defense-of-ukraine-10-class-2023-profile-level/94.php>.
 7. Василенко О.В. Основні світові тенденції розвитку озброєння та військової техніки для ведення війн у майбутньому. О.В. Василенко *Наука і оборона*. 2009. № 4. С. 18–22
 8. Виникнення, типи, етапи та розвиток конфлікту. *Studies*. URL: https://studies.in.ua/conflict_seminar/494-viniknennya-tipi-etapi-ta-rozvitok-konfliktu.html.
 9. Ситник Г. П. Державний суверенітет та державні інтереси в контексті забезпечення національної безпеки. Г. П. Ситник. *Актуальні проблеми внутрішньої політики*. 2004. № 1. С. 95–102.
 10. Підходи щодо визначення рівня загроз національній безпеці в політичній сфері / Г. П. Ситник та ін. ; за заг. ред. Г. П. Ситника. Київ : НАДУ, 2014. 56 с.

Lysenko S. O. Calculation of strategic principles of state management of national security of Ukraine

The article is devoted to the study of the strategic principles of state governance of national security of Ukraine in the context of military conflict. The issue of determining the strategic principles of national security governance stands alone in the list of the main problems of the state policy. It is always difficult to understand and define clear directions of work in this area, especially during a military invasion and hostilities in a large part of the country's territory, when the situation can change by leaps and bounds.

Attention is focused on defining and calculating the strategic principles of public administration of Ukraine's national security in the context of a military conflict. It is especially important to develop clear directions and methods that allow for a prompt and effective response to rapidly changing circumstances. In the context of military invasion and hostilities on a large part of the country's territory, it is important to have a flexible and adaptive management strategy.

Particular attention is devoted to the development of a methodology for calculating the power of influence of the parties during a military conflict. The author applied the corresponding physical laws that are also characteristic of the security sphere. The special importance of the time factor as such, which exerts an exceptional influence on the total energy component, has been proved. Considering the findings of the study, the reduction of decision-making time for own forces, and the increase of reaction time for enemy forces, is significant as a determining factor of victory.

Further attention should be paid to the original approach to defining and calculating the strategic principles of state management of the national security of a country that is engaged in military operations and is fighting the dominant forces of the aggressor. The methodology is based on the analogy of the laws of physics, namely, the calculation of the energy of power of influence on the military capabilities of a party to the conflict.

Key words: *public administration, national security, parties to the conflict, military conflict, strategy, strategic principles, principles of public administration, kinetic energy, energy of capacities, military operations.*